pen vereischt achtte, en daarvoor Hoogescholen behoefde, sprak het vanzelf, dat hij in één e stad, Genève, niet afzonderlijke Hoogescholen voor de Theologie en voor de andere wetenschappen trachtte te stichten, maar slechts één, waaraan alle wetenschappen beoefening konden vinden. Maar op welke wijze heeft hij daarmede eene veroordeeling uitgesproken over afzonderlijke Hoogescholen voor de onderscheiden wetenschappen, wanneer niet aanwezig is aan finantieele benoodigdheden of wetenschappelijke krachten, wat voor Hoogescholen voor andere wetenschappen vereischt zou worden, of wanneer die andere wetenschappen reeds voldoende goede beoefening vinden op andere Hoogescholen?

Dat kan men niet bewijzen.

Aan zulk eene vraagstelling heeft Calvijn zelf waarschijnlijk nooit gedacht. En in elk geval, de omstandigheden te Genève destijds sloten vanzelf uit, zich met zulke vragen in ernst bezig te houden. Daar was uitteraard één Hoogeschool, die alle Faculteiten omvatte, aangewezen, en niet afzonderlijke Hoogescholen voor de onderscheiden wetenschappen. Maar aldus ligt in het doen van Calvijn om één Hoogeschool, die alle Faculteiten moest omvatten, ook geenerlei oordeel over, laat staan veroordeeling van, het handelen bij de oprichting van afzonderlijke Hoogescholen onder gansch andere verhoudingen en omstandigheden.

En dat onze Vaderen, n.l. hunne Overheden, Universiteiten oprichtten, en met de Theologische Faculteit andere Faculteiten verbonden, en aan die Universiteiten veelal de opleiding van a.s. Dienaren des Woords lieten geschieden, bewijst, dat zij ook de beoefening der andere wetenschappen buiten de Theologie noodig keurden, maar zegt volstrekt niet, dat zij principieel afzonderlijke Hoogescholen voor de onderscheiden wetenschappen verwerpelijk oordeelden, en zelfs in strijd met eenig Calvinistisch beginsel achtten. De historie, wat van ouds gekomen was, algemeen heerschende gedachten en gewoonten, materieele omstandigheden, oefenden bepalenden invloed ook ter zake van oprichting van Hoogescholen, hetzij Universiteiten, hetzij Hoogescholen alleen voor de Theologie, met welke onderscheiden namen men die ook noemde. Maar van de gedachte, dat afzonderlijke Hoogescholen voor de Theologie, zonder verbinding met andere Faculteiten, niet zouden zijn naar den eisch van Gods Woord, noch in overeenstemming met het Calvinistische beginsel, hebben zij niet geweten. Anders zouden zij niet noodig geoordeeld hebben, eigen kweekscholen voor de a.s. Dienaren des Woords op te richten (Convent te Wezel), noch Illustre Scholen en dergelijke gesticht hebben. Het woord van Dr H. H. Kuyper aangaande het te kort doen aan de hooge roeping om Christus' Koningschap te handhaven op heel het gebied der wetenschap, wanneer uit beginsel eene afzonderlijke Theologische School wordt opgericht en in stand gehouden, is weer één van die geweldige woorden, die ontzaglijk klinken, maar bij het overwegen hol van beteekenis blijken in de onderhavige quaestie van het principieele bestaansrecht van de Theologische School.

Maar wij kunnen van dit punt nog niet afstappen. Want het zou kunnen zijn, dat bedoeld ware, dat de wetenschap niet recht aan afzonderlijke Hoogescholen beoefend konde worden, zoodat dus ook afzonderlijke Hoogescholen voor de Theologie, die niet in verband staan met andere Faculteiten, niet in rechten, goeden zin de wetenschap der Theologie kunnen beoefenen, noch de wetenschappelijk vereischte opleiding tot den dienst des Woords kunnen verleenen: omdat voor de volle beoefening eener wetenschap, dus ook voor die der Theologie, onderlinge verbinding van Faculteiten, en samenwerking van de verschillende Professoren in de onderscheiden Faculteiten eener Universiteit, onmisbaar zijn, zoodat daarom elke beoefening der wetenschap aan eene afzonderlijke Hoogeschool, per se gebrekkig, stukwerk moet blijven.

Nu bereiken wij in deze zondige wereld nooit het volmaakte, ook niet in de beoefening der wetenschap. Maar dat geldt niet alleen van den enkelen geleerde, dat geldt ook van alle Hoogleeraren aller Faculteiten eener Universiteit samen. Zulk eene opmerking zou hier dus geen zin hebben. Doch zou men voorts in vroeger eeuwen hebben kunnen meenen, dat zulk eene samenwerking van alle Professoren aan eene Universiteit in de beoefening eener wetenschap mogelijk ware, toen men soms meende, dat alle wetenschap in één hoofd gevaren was, en dat één man ongeveer alle vakken van wetenschap kon beheerschen, die meening heeft men wel laten varen. Elke Faculteitswetenschap is op zichzelve zóó onoverzienbaar rijk, dat geen Hoogleeraar in die wetenschap haar ten volle behoorlijk omvatten en onder de knie krijgen kan. En van onderlinge samenwerking van Professoren zelfs in één wetenschap kan maar weinig komen, laat staan van samenwerking van Professoren in verschillende Faculteiten. Men kan aan werkverdeeling doen. Maar verder kan men niet dan in een hoogst zeldzaam geval komen. Elke wetenschap is te omvangrijk, elk vak daarvan vereischt weer zooveel. En daardoor is er van de innerlijke eenheid der Universiteiten, die oorspronkelijk bedoeld werd en er ook gedeeltelijk bestond, weinig overgebleven. „Voorts zijn de universiteiten volstrekt niet in dien uitsluitenden zin de kweekplaatsen der wetenschap meer, als zij dat vroeger waren", Dr H. Bavinck, „Het Doctorenambt", blz. 49. „Met alle waardeering van de universiteiten en haar beroemde geschiedenis, is het toch volstrekt niet juist, dat zij steeds de pioniers der wetenschap zijn geweest. De machtigste stoot tot ontwikkeling is dikwerf uitgegaan van mannen, die volstrekt geene universitaire opleiding genoten of in elk geval buiten de universiteit werkzaam waren... En de universiteiten zijn dikwerf zoo enghartig geweest, dat zij de bekwaamste mannen, indien zij niet tot de vrienden behoorden, hun leven lang buiten hebben laten staan. En daarbij komt dan nog, dat wezen en grenzen eener universiteit hoe langer hoe minder voor scherpe bepaling vatbaar blijken", blz. 50. „De toenemende aansluiting van de universiteiten aan het leven van staat en kerk en maatschappij doet ze hoe langer hoe meer in vakscholen uiteenvallen, die slechts door eenige uitwendige banden worden saamgehouden. En naast de universiteiten zijn verschillende scholen opgetreden, die hoe langer hoe meer beteekenis verkrijgen en aan de oude hoogescholen eene sterke concurrentie aandoen", blz. 51 v. De toestanden ook op het gebied van de beoefening der wetenschap en met betrekking tot de Universiteiten zijn in den loop der eeuwen zeer gewijzigd, en nu gansch anders dan in de eeuw der Reformatie en kort daarna. Zoodat ook deswege niet volstaan kan worden met het wijzen op wat toen was, om daarmee wat later kwam en nu is, te veroordeelen. Ook in de wetenschappelijke wereld en bij de wetenschapsinrichtingen zijn we niet klaar met enkel feitenmededeeling, maar wordt ook vereischt feitenverklaring, kennis van, en inzicht in, veranderingen. Daarom zou Dr H. H. Kuyper ook niet daarom het bestaansrecht der Theologische School als wetenschapsinrichting naar recht kunnen betwisten, door te stellen, dat samenwerking van alle Hoogleeraren eener Universiteit eerst rechte wetenschapsbeoefening mogelijk maakt. Want zulk eene samenwerking is althans bij de ontwikkeling der wetenschappen en der Universiteiten nu zelfs niet meer denkbaar, laat staan uitvoerbaar. Ook aldus is er voor de tegenstelling: „niet een kerkelijke school, maar een Hoogeschool, die bestemd was alle faculteiten te omvatten" geene plaats. De rechte wetenschapsbeoefening eischt niet eene Universiteit, en sluit geene afzonderlijke Hoogeschool uit, noch eene kerkelijke, noch eene van de Overheid, noch eene van eene particuliere Vereeniging. Alle wetenschappen moeten naar den Woorde Gods beoefend worden. Maar dat brengt niet mee, dat zij noodzakelijk aan één e inrichting moeten beoefend worden, en niet evengoed aan afzonderlijke Scholen voor elk der wetenschappen in den rechten zin beoefening konden vinden. De samenwerking aller professoren is niet meer mogelijk. De wetenschap is te uitgebreid. En voor kennis van andere vakken van wetenschap zijn de Professoren eener bepaalde Faculteit niet meer afhankelijk van persoonlijk contact met Professoren van eene andere Faculteit. Boeken en Bibliotheken zijn geschikte, voldoende, zoo niet dikwerf betere, middelen ter kennisverkrijging en oriënteering in eenige wetenschap, dan momenteele ontmoeting van personen. Het leven is doorgegaan, ook dat der wetenschap, en van de inrichtingen van wetenschap, met de middelen en wijzen van wetenschapsverwerving. Daarvoor moet het oog niet gesloten zijn bij de bespreking van de quaestie: Universiteit, óf afzonderlijke Hoogescholen voor bepaalde wetenschappen.

De oprichting en instandhouding van de Theologische School uit principieele overwegingen heeft voorts niets te doen met miskenning van, of te kort doen aan, Christus' Koningschap op heel het gebied der wetenschap. Het mag niet anders dan bedroevend genoemd worden, dat Dr H. H. Kuyper toch dergelijke suggestie heeft durven neerschrijven.

***

Dr H. H. Kuyper, sprekende over Calvijns eerste optreden te Genève, schrijft: „Maar als professor of doctor ecclesiae is hij noch door de Kerk noch door de Overheid aangesteld", „De Heraut" van 10 Januari j.l. En in „De Heraut" van 17 Januari j.l., dat hij optrad „suo iure". Dat is in overeenstemming met de waarheid, dat de eigenlijke bevoegdheid om als doctor of leeraar op te treden, de innerlijke bekwaamheid, niet door menschen verleend kan worden: door geene Kerk, door geene Overheid, door geen College van geleerden of Hoogleeraren, maar alleen door God. Waarom Calvijn ook schreef: Ipse (Christus) ergo est qui dedit (n.l. de verschillende ambtsdragers in de gemeente): quia nisi excitet, nulli erunt. Unde etiam colligimus, neminem fore idoneum aut parem tum praecelaro muneri, nisi qui a Christo formatus et factus fuerit. Quod ergo Evangelii ministros habemus, eius est domum: quod excellunt necessariis donis, eius est donum; quod munus sibi commissum exequuntur, similiter eius donum est = Hij is het derhalve Zelf, Die geeft, omdat er geene (ambtsdragers) zullen zijn, wanneer Hij ze niet verwekt. Waaruit we ook afleiden, dat niemand voor zoo uitnemend ambt geschikt en bekwaam zal zijn, die niet door Christus daartoe gevormd en toebereid is. Dat wij derhalve dienaren des Evangelies hebben, is Zijne gave. Dat zij uitmunten in de noodige bekwaamheden, is Zijne gave. Dat zij het ambt, hun opgedragen, — behoorlijk — uitoefenen, is eveneens Zijne gave. Op Eph. 4 : 12.

Menschen, Kerk, Overheid, Vereeniging, kunnen personen roepen en hun opdragen om ergens, aan eene inrichting, die hun toebehoort, eenige ambtelijke werkzaamheid van onderwijzing uit te oefenen, hun eigenlijke geschiktheid, en daarmede hunne wezenlijke roeping, hun eigenlijke ambt, hebben zij tevoren van God, en onafhankelijk van menschen, al mogen die tot hunne vorming en ontwikkeling veel hebben bijgedragen. En wanneer ook een College van Hoogleeraren iemand tot Doctor in eenige wetenschap promoveert, is dit geen werkelijk maken, scheppen van eenen Doctor, al gebruikt men hierbij ook den term creare, doch slechts een publiek verklaren, dat iemand in zich de geschiktheid of bekwaamheid bezit. Daarom schreef ik in mijn Het Meerderheidsrapport: „Om de zaak van het Doctoraat recht te verstaan, moet men zich wel indenken, hoe het principieel eigenlijk staat met het verleenen van den Doctorstitel: wie daartoe essentieel, principieel het recht heeft, en geeft. Het is een wetenschappelijke titel: een titel die bekwaamheid tot wetenschappelijken arbeid, tot zelfstandigen wetenschappelijken arbeid, verklaart.... Dan ligt het in den aard der zaak, dat tot dergelijke declaratie wetenschappelijk alleen het recht heeft een wetenschappelijk persoon of college.... Daaruit vloeit terstond voort: dat wetenschappelijk recht bezit niet de Overheid of Staat. Ook niet eene Vereeniging.... Ook niet de Kerk," blz. 42. Ook zulk een wetenschappelijk persoon of College kan slechts den titel verleenen, eene publieke declaratie afgeven, niet het eigenlijke recht, de eigenlijke bekwaamheid, en de daarmede van God gegeven roeping. En daarom kan ook iemand zonder dergelijke declaratie, en zonder roeping door Overheid of Kerk, als doctor of leeraar optreden, zooals Calvijn te Genève, suo iure, wanneer hij door God met de noodige gaven en bekwaamheden toegerust is. Kerk, Overheid, Vereeniging kunnen slechts beslissen, of dat aan door haar opgerichte of onderhouden inrichtingen zal mogen geschieden, en daartoe roepen.

Het is dan ook zoo dwaas, dat men telkens weer de instelling van het Doctoraat aan de Theologische School tegengehouden en bestreden heeft met het beweren, dat de Kerk niet de wetenschap heeft te beoefenen. Door eene inrichting voor de wetenschappelijke beoefening der Theologie te hebben, beoefenen de Kerken geene wetenschap, evenmin als de Overheid wetenschap beoefent door Universiteiten te onderhouden, of de Vereeniging voor Hooger Onderwijs op Gereformeerden Grondslag, door de Vrije Universiteit te beheeren. Die beoefening der wetenschap doen alleen de Hoogleeraren aan die onderscheiden inrichtingen, en dan niet in naam van Kerk, Overheid, Vereeniging, ofschoon wel op haar verzoek en volgens hare roeping, doch in eigen naam als wetenschappelijke mannen of colleges, of beter nog: in 's Heeren naam, Die hen bekwaamde en riep, zij het mede door menschenbemiddeling. Zoo wordt ook de titel Candidaat in de Theologie of Heilige Godgeleerdheid aan de Theologische School verleend. Wie er zich principieel tegen stelt, dat zij ook doctorale examens afneemt en den titel van Doctor in de Heilige Godgeleerdheid verleent, moet er zich ook tegen stellen, dat zij den titel van Candidaat in de Heilige Godgeleerdheid verleent, en die moet daarmede samenhangend er zich ook tegen verzetten, dat aan haar wetenschappelijk onderwijs wordt gegeven. En die moet dus consequent hare opheffing vorderen.

Het is dwaasheid, dat men het eene zegt en doet, en het andere niet. Calvijn bleek door zijn optreden als Doctor of Professor, ook ondanks hij toen geene roeping daartoe van Kerk of Overheid had, juister inzicht te hebben, beter de zaken te doorzien.

Bestrijding van de instelling van het Doctoraat aan de Theologische School, d.i. van het Synodale verlof om dat Doctoraat aan haar in te stellen, en van het Synodale treffen der daartoe noodige maatregelen, is „in strijd met de grondbeginselen door Calvijn ons geleerd en door hemzelf in practijk gebracht", „niet naar den eisch van het Calvinistisch beginsel", en „doet te kort aan de hooge roeping om Christus' Koningschap op heel het gebied der wetenschap te handhaven", alsof n.l. bij de Theologie die handhaving maar behoefde te geschieden tot de kennis voor het Candidaats-examen, en niet met betrekking tot de dan nog verdere studie voor het doctoraal examen en de dissertatie.[2])

***

Bij de bespreking van het ambt van Doctor en dat van Dienaar des Woords schrijft Dr H. H. Kuyper: „En al heeft Calvijn het doctorenambt streng gescheiden van het predikambt, in zooverre het den doctor geen bevoegdheid gaf om te prediken, de sacramenten te bedienen, de kerk te regeeren en tucht te oefenen, zooals we zagen, hij had daaraan toch uitdrukkelijk toegevoegd: tenzij hij daartoe een roeping ontvangen had. Vereenigbaar waren deze ambten dus wèl en Calvijn zelf heeft dan ook in zijn verder leven beide ambten vervuld." „De Heraut" van 17 Jan. j.l. Uit dit laatste zeggen van de vereenigbaarheid dezer twee ambten en het feit van Calvijns vervullen van beide, blijkt, dat het „streng gescheiden" in het begin van dit citaat niet juist is. Want die vereenigbaarheid doet zien, dat beide ambten essentieel, in wezen, naar vereischte bekwaamheid en Goddelijke roeping, één zijn, naar de eigenlijke kern, al moge dan het eene omvatten, wat het andere niet per se in zich sluit, en bij het andere wat scherper uitkomen, wat bij het eene niet in die mate behoeft aanwezig te zijn. Want dat zijn bijkomstige verschillen, die 't wezen niet uitmaken, en slechts accidentia van omvang en graad. De eene mensch kan grooter, sterker, geleerder zijn, dan een ander mensch, en daarom ook meer en ander werk kunnen verrichten, maar dergelijke verschillen nemen niet weg, dat beiden essentieel, naar het wezen beoordeeld, gelijk zijn: beide zijn menschen. En daarop komt het hier aan. Om te beoordeelen of het doctorenambt en dat van Dienaar des Woords één zijn, dan wel twee, moeten we niet bij ondergeschikte punten blijven staan, bij bijkomstigheden, maar zien op het wezen, de innerlijke essentie, evenals we om te beslissen of twee wezens